

Отже, той факт, що легенди про батьківське прокляття виникають в українській культурі ХХ століття, засвідчує, по-перше, актуальність подібних сюжетів, по-друге, спадкоємність світоглядних і морально-етичних основ, що передаються від покоління до покоління, і таким чином забезпечують її збереження і трансляцію, безперервність розвитку народної думки, глибоку спадковість української культури та її високу цінність для людини.

Список використаних джерел:

1. Даль В. Токовый словарь живаго великорускаго языка. В 4-х т. Том II / В. Даль. – СПб: Издание книгопродавца-типографа М. О. Вольфа. – 1881. – 807 с.
2. Иванов П. И. Сила родительского проклятия по народным рассказам Харьковской губернии / Этнографическое обозрѣне. Кн. III под. ред. Н. А. Янчука // М.: «Русская» типо-литография, 1889. – 224 с.
3. Легенду записала і літературно обробила Понікаровська Н. А. Записано у містечку Сколе Львівської області від Зінкевич Т. у 2015 році.
4. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.): Моногр.: В2 т. – Т. 1. – Х.: Основа, 2001. – 520 с.

Созанська І.П.

викладач суспільних дисциплін;

Горбей А.В.

викладач суспільних дисциплін,

Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Кожний народ – наче неповторний образ, створений митцем за допомогою фарб і натхнення. Художників два – природа і життя, а сам процес творення виступає як розвиток національної культури. Культура нації є мірилом цивілізованості народу і водночас своєрідним генетичним зв'язком поколінь. Протягом усього свого існування народ нагромаджує життєвий досвід, що виливається у створену ним систему культурних цінностей, яка постійно доповнюється і збагачується. Процес створення і передавання всього найкращого в культурі є своєрідною психологічною потребою нації.

Відкритість, здатність сприймати, пристосовувати, перетворювати й українізувати різноманітні культурні впливи, що їх відчував український народ протягом усіх віків своєї історії, є однією з особливостей і сильних сторін нашої культури. Феномен її проявився ще й у тому, що двічі змогла вона відродитись в умовах колоніального гніту і втрати культурної еліти нації. Свою роль відіграли сила духу та добірний культурний генофонд народу.

Сотні років перебувала українська культура в тіні російської, польської та інших культур, а тому здавалась декому якоюсь вторинною, похідною, провінційною. Культурні процеси гальмувала і відсутність власної державності,

бо не діяли державні механізми забезпечення вільного розвитку національної культури, не існувало державної політики підтримки культурних обмінів з іншими народами. Тоталітарний колоніальний режим сковував вільну думку, нищив духовний світ людини і самотність нації, убивав сам дух творчості, без чого був неможливим культурний поступ.

Здобуття Україною незалежності створює сприятливі умови Для розвитку української культури, відкриває перед нею нові Перспективи. Розгортаються процеси національно-культурного відродження. Одним із проявів його є зростання інтересу до історії української культури.

На жаль, розвиток культури на Україні й досі залишається сферою, недостатньо опрацьованою в науковому плані, хоча перші спроби подати її історію припадають ще на середину XIX ст. Практично у громадській думці та культурознавчих дисциплінах у ті часи йшла боротьба двох протилежних доктрин. Згідно з першою, українська культура самотня, зі своїми традиціями і специфічними особливостями формування та розвитку. Згідно з другою, українська культура розвивалася в системі російської, а тому і розвиток її повністю визначався цим фактором.

Зусилля прогресивних українських діячів науки, літератури, мистецтва, істориків культури були спрямовані на обґрунтування й утвердження першої доктрини. Відповідну роль відіграв і момент політичний: необхідні були вагомі аргументи для доведення права українців на самостійність, національну і державну незалежність. Перші публікації подібного спрямування, як правило, невеликі за обсягом і є розвідками про окремі особливості української культури, поглядом на той чи інший аспект її розвитку. Серед найбільш ранніх слід виділити праці П. Куліша, М. Костомарова, В. Антоновича, М. Драгоманова, І. Нечуя-Левицького та інших.

Одним з головних стимулів своєї подвижницької праці Пантелеймон Куліш (1819-1897) вважав збереження національних традицій, розвиток української мови та культури, утвердження почуття національної самосвідомості, наповнення духовного арсеналу нації культурними здобутками світової цивілізації. Він глибоко усвідомлював, що без розбудови національної культури неможливо виробити й елементарні форми державності. Де брати душевні сили, натхнення і терпіння для вкрай необхідної культурно-просвітницької роботи? Як об'єднати розколоте, збайдужіле, розчароване українське громадянство навколо ідеї українського національно-культурного відродження? Такі зловідомні питання ставив перед своїми сучасниками П. Куліш. І зробив для цього немало. На думку П. Куліша, його найбільший творчий успіх – двотомна збірка фольклорно-історичних і етнографічних матеріалів «Записки о Южной Руси». А були ж ще український буквар і читанка «Грамматка», двотомна монографія «Записки о жизни Николая Васильевича Гоголя», роман «Чорна рада», переклад українською мовою «Біблії» та величезна кількість наукових праць, котрі не втратили актуальності і сьогодні. Високу оцінку нащадків дістала культурологічна діяльність П. Куліша. М. Зеров назвав його «піонером культури на Україні»,

М. Хвильовий – справжнім європейцем, що наблизився до типу західного інтелігента, а І. Франко – «знатним на свій час організатором духовної праці».

Важко переоцінити культурологічну спадщину Івана Франка (1856-1916). Саме йому належить філософсько-світоглядне опрацювання цілісної концепції історії української культури. У його наукових студіях постає широка панорама української культури від найдавніших часів дохристиянської Русі до кінця XIX ст. Однією з основних робіт І. Франка, присвячених цій проблематиці, є «Історія української літератури від початків українського письменства до Івана Котляревського»; по суті, це історія культури, адже в ній література розглядається у широкому розумінні слова – як «збір усіх духовних виплодів» народу; тут викладено не тільки історичний шлях літератури («красного письменства»), але й розвій матеріальної та духовної культури, що спричинився до витворення своєрідного цивілізаційного типу українця, який в свою чергу, характеризується в праці «Українці».

Новаторський підхід І. Франка до історії української культури базується на сформульованих ним наукових принципах аналізу історії культури як суспільного явища. Зокрема, він одним із перших вдався до розгляду економічних і політичних факторів, що передують у суспільстві тим змінам, які відбуваються пізніше у сфері культури. «Всякому, хто пильно вдивляється в історичне життя, – писав він, – в хід розвитку якогось народу, ясно одразу, що всякий новий напрям, нові відносини і погляди серед нього проявляються аж тоді, коли звершиться будь-яка перелічна в економічних та політичних обставинах життя того народу» (Франко І. Критичні письма о галицькій інтелігенції // Зібр. творів в 50-ти т. Т. 26, с. 85). І. Франко, отже, розглядав історію не як певну часову послідовність «чисто» духовних явищ, а як всю сукупність дій народних мас і тих соціальних, економічних, і духовних течій, які з непереможною елементарною силою проявляються в їх житті. На той час це було значним завоюванням революційно-демократичної теоретичної думки, оскільки давало змогу пов'язати історію культури з реальним життям суспільства, з його соціальними проблемами. Заслугою І. Франка було осмислення духовної культури у зв'язку з соціальною боротьбою суспільства як конкретно-історичного відображення цієї боротьби в галузі духовного життя. Він розглядав виникнення нових явищ у культурі, зокрема нових літературних течій, як «рефлекси тих духовних настроїв», що покликані до життя розвитком визвольної боротьби, боротьби за ідеали соціальної рівноправності і справедливості.

Таким чином, застосування нових філософсько-методологічних підходів до аналізу культури на рівні світової культурологічної думки кінця XIX й початку XX ст. дозволило І. Франкові подати оригінальний виклад історії української культури, який не втратив актуальності і в наші дні.

Історію української культури в послідовній конкретності подій і фактів першим подав Михайло Грушевський (1866-1934). Він автор понад двох тисяч праць, але найбільшу славу принесла йому фундаментальна десяти томна «Історія України-Руси» (1898-1936), яка і сьогодні залишається найкращим дослідженням історії українського народу. М. Грушевський пропонував

вивчати історію саме народу, а не держави, яка завжди підпорядкована економічному, культурному та національному чинникам. Він приділяє значну увагу культурним процесам, бо вони, на його думку, грають визначальну роль в історичній долі народу: від розвитку і рівня культури часто залежить вибір народом шляху на перехрестях історії. Крім того, самотність культури – характерна ознака самого існування народу. Ось чому вчений поряд з проблемами політичної та економічної історії детально розглядає у своїх дослідженнях і проблеми історії культури, розробляє власну концепцію культуротворчого процесу на Україні.

Ряд проблем розвитку української культури розглядається у праці М. Грушевського «Культурно-національний рух на Україні в XVI-XVII віці» (К., 1912). На тлі історичних обставин він аналізує культурне піднесення, яке знайшло вияв у розвитку книгодрукування, освіти, малярства, граверства тощо, його погляди на розвиток культури XVII-XIX ст. викладені в «Ілюстрованій історії України» (1911), що витримала ряд видань. Перу цього невтомного дослідника належать також перша енциклопедія українознавства «Украинский народ в прошлом и настоящем» (1914-1915), «Історія української літератури» (1923-1926), «3 історії релігійної думки на Україні» та багато інших праць.

Українські вчені в еміграції популяризують історію нашої культури і в іншомовних виданнях. У цьому плані слід відзначити роботи І. Мірчука в німецькомовній енциклопедії українознавства «Handbuch der Ukraine» (1941), англomовну збірку статей за його ж редакцією «Ukraine and its people» (Munich, 1949).

Тепер повертається до нас десятиліттями замовчувана спадщина діячів української культури, всіх, чії книги і статті лежали у спецфондах. Тож є надія отримати нарешті правдиву й повноцінну історію рідної культури.

Список використаних джерел:

1. Жулинський М. Духовна енергія нації. Проблеми створення цілісної концепції української культури // Українська культура, 1991, № 6.
2. Українська культура. Збірник лекцій за ред. проф. Антоновича. Подебради, 1940.

Яриніч О.В.

студент,

Рівненський державний гуманітарний університет

ПОШТОВІ ПРОЕКТИ ЯК ПРОЯВ ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

В сучасному українському суспільстві яскраво прослідковується громадська активність населення, зокрема, молоді, що представлена діяльністю чисельних громадських товариств, організацій та втіленню ними різного роду